

Žrtve nasilja u obitelji - poboljšanje kvalitete života

Jugovac Lipljan, Karmen

Master's thesis / Diplomski rad

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:540294>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

**SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI**

KARMEN JUGOVAC LIPLJAN

ŽRTVE NASILJA U OBITELJI - POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVOTA

Diplomski rad

Pula, veljača, 2025.

**SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI**

KARMEN JUGOVAC LIPLJAN

ŽRTVE NASILJA U OBITELJI - POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVOTA

Diplomski rad

JMBAG: 0303112570 , izvanredni student

Studijski smjer: Sveučilišni diplomski studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na hrvatskom jeziku

Predmet: Uvod u socijalnu pedagogiju

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: edukacijsko – rehabilitacijske znanosti

Znanstvena grana: poremećaji u ponašanju

Mentor: prof. dr. sc. Mirjana Radetić – Paić

Pula, veljača, 2025.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Karmen Jugovac Lipljan**, kandidatkinja za **sveučilišnog magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja** o ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad pod nazivom **Žrtve nasilja u obitelji – poboljšanje kvalitete života rezultat isključivo mogega vlastitog rada**, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Karmen Jugovac Lipljan

U Puli, 05.02.2025. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Karmen Jugovac Lipljan** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom **Žrtve nasilja u obitelji – poboljšanje kvalitete života** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 05.02.2025.

Potpis

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. NASILJE U OBITELJI	2
2.1. OBLICI NASILJA U OBITELJI	4
2.1. Emocionalno (psihičko) nasilje.....	4
2.2. Fizičko nasilje	5
2.3. Seksualno nasilje	5
2.4. Ekonomsko nasilje.....	5
3. NASILJE NAD DJECOM	Error! Bookmark not defined.
3.1. Emocionalno zlostavljanje	7
3.1.1. Odbacivanje.....	8
3.1.2. Izoliranje	9
3.1.4. Teroriziranje.....	9
3.1.5. Ignoriranje.....	9
3.1.6. Iskorištavanje.....	10
3.2. Tjelesno kažnjavanje i zlostavljanje djece	Error! Bookmark not defined. 0
3.3. Seksualno zlostavljanje	111
3.4. Zanemarivanje djeteta	13
4. PREPOZNAVANJE ZNAKOVA NASILJA NAD DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI	Error! Bookmark not defined.
5. MJERE POMOĆI I POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVOTA ŽRTVE NASILJA U OBITELJI	24
5.1. POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVOTA:.....	27
5.1.1. Poticanje socio-emocionalnog razvoja djeteta.....	27
5.1.2. Poticanje intelektualnog razvoja djeteta.....	28
5.1.3. Briga o tjelesnom i zdravstvenom stanju djeteta.....	28
6. ZAKLJUČAK.....	31

7. SAŽETAK	32
8. SUMMARY	322
9. LITERATURA	333

1. UVOD

Nasilje u obitelji je u današnje vrijeme sve učestalija i vrlo osjetljiva tematika. Iako je u društvu u kojem danas živimo osuđivana, neprihvatljiva i netolerantna, te postoji namjera i intencija da se ista suzbije, često se prikriva ili joj se umanjuje važnost.

Obitelj je zajednica koja bi za djecu trebala biti utočište ljubavi, mira, topline i sigurnosti, zajednica u kojoj mogu biti slobodni izražavati svoja mišljenja i osjećaje, te ostvarivati sebe kao individue, no to nije uvijek tako. Navedeno potvrđuje sve više činjenica da se zanemarivanje te emocionalno, psihičko, fizičko i seksualno zlostavljanje djece smatra jednim od najvećih problema suvremenog društva, kako u nas, tako i u ostatku svijeta, a isto u konačnici mogu rezultirati pogubnim i tragičnim ishodima na život djeteta.

U ovom diplomskom radu opisat će se razlike pojedinih oblika zlostavljanja iz razloga što svaki od ovih oblika ima različite pokazatelje, a u svrhu mogućnosti provedbe odgovarajuće pozornosti, ranijeg i uspješnijeg otkrivanja, prevencije te mjere pomoći i poboljšanje kvalitete života žrtve nasilja u obitelji.

2. NASILJE U OBITELJI

Svjetska zdravstvena organizacija u Svjetskom izvješću o nasilju i zdravlju (2002) nasilje grana u tri velike skupine: nasilje prema sebi, nasilje u obitelji i kolektivno nasilje, a definirano je kao:

„...svako namjerno ili nenamjerno ponašanje kojim se nanosi šteta drugoj osobi (...) neposredno tijekom djelovanja ili naknadno“ (Žilić i Janković, 2016: 83).

Nasilje u obitelji u Republici Hrvatskoj definirano je i uređeno nekolicinom zakona i protokolom koji se međusobno nadovezuju, kao što su Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (2024), Kazneni zakon (2024), Obiteljski zakon (2023) i Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (2014).

U Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji nasilje je definirano člankom 10. u kojem se navodi da se nasiljem u obitelji smatra *„...primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda, tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci, psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenosti, ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci te zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje.“* (Hrvatski sabor, 2024).

Osobe na čiju štetu i u čijoj nazočnosti se može izvršiti nasilje u obitelji definirano je u članku 8. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji gdje se navodi da su osobe na koje se ovaj Zakon primjenjuje: *„bračni drug, izvanbračni drug, životni partner, neformalni partner, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih, srodinci po krvi u ravnoj lozi, srodnici u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici po tazbini, bivši bračni drug...“* (Hrvatski sabor, 2024).

Zakon koji također definira i na koji se nadovezuje nasilje u obitelji je Kazneni zakon u kojem je nasilje u obitelji definirano kroz članak 179a u kojem se navodi da „...tko grubo, učestalo ili na drugi način teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili druge bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj a time nije počinjeno teže kazneno djelo...“, čini kazneno djelo (Hrvatski sabor, 2024). U kaznenom zakonu nasilje na štetu djeteta počinjeno u obitelji često je usko povezano i nadovezano kroz specificirano kazneno djelo koje je definirano u članku 177. pod nazivom „Povreda djetetovih prava“ u kojem se navodi da „...roditelj, skrbnik, posvojitelj ili druga osoba koja grubo zanemaruje svoje dužnosti podizanja, odgoja i obrazovanja djeteta...“ te „...tko zlostavi dijete ili ga prisili na pretjerani rad ili rad koji ne odgovara njegovoj životnoj dobi, na prosjačenje ili ga navodi na drugo ponašanje koje je štetno za njegov razvoj ili na drugi način grubo povrijedi djetetova prava...“ čini kazneno djelo (Hrvatski sabor, 2024).

Tzv. „sindrom zlostavljanog djeteta“ pojavio se 1962. godine koja predstavlja prekretnicu kada je riječ o obiteljskom nasilju djece. Te su godine Kempe i suradnici ponudili nekoliko teorija kojima bi objasnili nastanak i održavanje obiteljskog zlostavljanja, pogotovo tjelesnog oblika (Kempe i sur. 1962, prema Ajduković i Pećnik, 1994).

Autorice Kocijan-Hercigonja i Hercigonja-Novković (2009) također navode da se godina 1962. može smatrati početkom intenzivnih istraživanja vezanih uz zlostavljanje djece u kojem se pokušalo odgovoriti na pitanja kako prepoznati i reagirati na, do tada prisutan, ali ignoriran, problem zlostavljanja djece i kako spriječiti tragedije koje iz toga proizlaze.

Nadalje, autorice ističu da su rezultati brojnih istraživanja upućivali na značajnu povezanost nasilja u obitelji i nasilja nad djecom gdje je dokazano da su uz žene žrtve obiteljskog nasilja i djeca, kako od strane očeva zlostavljača tako i od strane zlostavljanih majki koje dva puta češće zlostavljaju svoju djecu nego nezlostavljane majke.

Bitter i Newberger su 1981. godine saželi činitelje rizika za nasilje u obitelji u kojoj generatori stresa mogu biti roditelji (npr. nedostatak znanja od goju djeteta), dijete („drugačije“, npr. hendikepirano, mentalno retardirano ili hiperaktivno dijete) i socijalno-situacijski stres (npr, siromaštvo) (Bitter i Newberger 1981, prema Ajduković i Pećnik, 1994).

Iako je Konvencijom UN-a o pravima djeteta (2001) svakom djetetu zajamčeno „*pravo na obitelj u kojem se osjeća sigurno, voljeno i zaštićeno*“, zlostavljanje djece rastući je problem u svim državama svijeta, pogotovo onima u kojima vladaju poslijeratni uvjeti i socioekonomska nestabilnost. Svjetska zdravstvena organizacija u pojam nasilja u obitelji ubraja sve oblike lošeg emocionalnog ili tjelesnog postupanja, spolno zlostavljanje, ekonomsko iskorištavanje i zanemarivanje (...) koji nanose štetu djetetovom zdravlju, razvoju i dostojanstvu. Zlostavljanje u obitelji može biti posljedica djelovanja bračnih, osobnih ili obiteljskih čimbenika, a posebno je opasno jer zlostavljana djeca, za razliku od odraslih, nemaju mogućnost samozaštite te su ovisna o svojim roditeljima ili skrbnicima koji se istovremeno pojavljuju u ulozi njihovih zlostavljača (Laklija i Alebić, 2012).

2.1. OBLICI NASILJA U OBITELJI

2.1. Emocionalno (psihičko) nasilje

Ajduković i Ajduković (2010) ističu kako se psihičko nasilje odnosi na oblike emocionalnog zlostavljanja čiji je cilj ostvariti moć i kontrolu nad žrtvom. Uključuje različite zabrane koje nisu primjerene dobi žrtve (npr. druženja s prijateljima, zapošljavanje), prijetnje žrtvi ili njoj dragoj osobi, vrijeđanje i ponižavanje, ismijavanje u javnosti, omalovažavanje, proglašavanje žrtve psihički bolesnom ili nestabilnom, ucjenjivanje, ograničavanje i kontrola kretanja, uhođenje, neprestano provjeravanje (npr. izravno ili telefonom), izoliranje od socijalne mreže, manipuliranje osjećajima žrtve i slično. Osim navedenih kao oblik prijetnje emocionalnom nasilju navode uništavanje važnih osobnih stvari

žrtve ili zlostavljanje njoj važnih kućnih životinja. Ovakva ponašanja osobito štetno djeluju na psihičko zdravlje, sliku o sebi, samopoštovanje i ličnost žrtve.

2.2. Fizičko nasilje

Prema Ajduković i Ajduković (2010) fizičko nasilje uključuje bilo koji oblik fizičkog zlostavljanja kao što je naguravanje, „čuškanje“, davljenje, čupanje kose, pritiskanje (npr. uza zid, u ugao prostorije), udaranje rukama, nogama ili predmetima, nanošenje povreda i opekotina, izbacivanje iz kuće, zaključavanje u neku prostoriju.

2.3. Seksualno nasilje

U Protokolu o postupanju u slučaju seksualnog nasilja (2014) navedeno je da je prema Dodatku II. Preporuke Rec (2002) 5 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o zaštiti žena od nasilja seksualno nasilje definirano kao „svaki seksualni čin počinjen protiv volje druge osobe, uključujući seksualno izrugivanje i zadirkivanje, zurenje, nepoželjne komentare, egzibicionizam, uvredljive telefonske pozive, nepoželjne seksualne prijedloge, prisilno gledanje ili sudjelovanje u pornografiji, nepoželjno dodirivanje, prisilan seks, silovanje, incest, bolan ili ponižavajući seksualni čin, prisilnu trudnoću, trgovinu ženama i njihovo iskorištavanje u industriji seksa“.

2.4. Ekonomsko nasilje

Prema Ajduković i Ajduković (2010) ekonomsko nasilje i radno iskorištavanje uključuje uskraćivanje i oduzimanje financijskih sredstava žrtvi, onemogućavanje raspolaganja svojom imovinom i sredstvima za život, sitničavo kontroliranje izdataka, manipuliranje, ucjenjivanje i prisiljavanje žrtve da se odrekne imovine u korist nasilnog člana obitelji i slično.

3. NASILJE NAD DJECOM

Kao osnovno polazište Konvencije o pravima djeteta (2001) navodi se da se djeca rađaju s temeljnim slobodama i pravima koja pripadaju svim ljudskim bićima. No, s obzirom na tjelesnu i psihičku nezrelost nameće se potreba isticanja posebnih prava djeteta na zaštitu koja proizlaze upravo iz te činjenice.

Odbor za prava djeteta UN-a identificirao je četiri opća načela na kojima se temelje sva prava sadržana u Konvenciji o pravima djeteta (2001):

- Načelo nediskriminacije prema kojemu djeca ne smiju trpjeti diskriminaciju “neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom, etničkom ili društvenom podrijetlu, vlasništvu, teškoćama u razvoju, rođenju ili drugom statusu djeteta, njegovih roditelja ili zakonskih skrbnika”.
- Djeca imaju pravo na život i razvoj u svim vidovima života, uključivši tjelesni, emotivni, psihosocijalni, kognitivni, društveni i kulturni.
- Pri donošenju svih odluka ili izvršenju postupaka koji utječu na dijete, ili na djecu kao skupinu, najvažnija mora biti dobrobit djeteta. To se odnosi kako na odluke koje donose vladina, upravna ili zakonodavna tijela, tako i na odluke koje donosi obitelj.
- Djeci se mora omogućiti da aktivno sudjeluju u rješavanju svih pitanja koja utječu na njihov život i dopustiti im slobodu izražavanja mišljenja. Ona imaju pravo izreći svoja gledišta koja se moraju ozbiljno uzeti u obzir.

Kako je u samoj konvenciji o pravima djeteta kao jedno od osnovnih načela istaknuto da djeca imaju pravo na život i razvoj u svim vidovima života, a to se odnosi na tjelesni, emotivni, psihosocijalni, kognitivni, društveni i kulturni, na žalost tu privilegiju nemaju sva djeca. Osim društvenog okruženja utjecaj na djetetov razvoj prvenstveno ima obiteljsko okruženje, koje se sastoji od roditelja, braće i sestara, bake i djedova i uske porodice. Mnoga djeca kroz svoje djetinjstvo jesu bila ili jesu izložena nekakvom obliku nasilja.

Danas razlikujemo četiri osnovna oblika zlostavljanja djece: emocionalno, fizičko (tjelesno), seksualno zlostavljanje te zanemarivanje (zapuštanje) (Miljević-Ridički, 1995).

3.1. Emocionalno zlostavljanje

Prvi oblik nasilja koje može imati zaista tragične posljedice za dijete je emocionalno zlostavljanje koje, uz nedostatak pozitivnih stimulacija i pritiska na dijete da što brže odraste iz roditeljskih potreba, uključuje izolaciju, sramoćenje, ignoriranje, degradiranje, ponižavanje i manipuliranje djetetovim potrebama. Ako je dijete iskusilo emocionalno nasilje u sredini koja bi ga inače trebala zaštititi, neće naučiti kako se nositi sa vlastitim frustracijama i pokazati svoje osjećaje, imat će problema u razvoju odnosa s drugim osobama i u konačnici razviti nesigurnost i strah. Istraživanja uzroka i posljedica emocionalnog zlostavljanja djece stavljaju naglasak na psihijatrijske poremećaje kod zlostavljača i depresiju kod majki. Zlostavljano dijete povjeruje da je ono odgovorno za takvo ponašanje svojih roditelja, prihvaća nametnutu mu krivnju te se u odrasloj dobi identificira s položajem žrtve ili položajem zlostavljača (Kocijan-Hercigonja i Hercigonja-Novković, 2009).

Rešetar Čulo (2023) navodi da se osim pojma „emocionalno nasilje“ za označavanje ove vrste nasilja koriste i pojmovi psihičko nasilje, mentalno zlostavljanje, verbalno nasilje i drugi.

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (2024) za emocionalno nasilje se koristi pojam psihičko nasilje koje podrazumijeva primjenu psihičke prisile koja je prouzročila strah, ugroženosti, uznemirenosti ili povredu dostojanstva, verbalno nasilje, verbalne napade, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim imenima ili na drugi način grubo verbalno uznemiravanje, uhođenje ili uznemiravanje preko svih sredstava za komuniciranje ili preko elektroničkih ili tiskanih medija ili na drugi način ili komuniciranja s trećim osobama, protupravna izolacija ili ugrožavanje slobode kretanja.

Prema Miljević i Ridički (1995) emocionalno zlostavljano dijete je također dijete koje od strane roditelja ne dobiva pažnju i ljubav ili mu se neprestano prijete, ruga,

kritizira i omalovažava, zbog čega ono gubi povjerenje u sebe i postaje nervozno i povučeno.

Garbarino (1986 prema Bilić, Buljan Flander i Hrpka, 2012) predlaže pet osnovnih kategorija štetnog ponašanja roditelja i skrbnika koja upućuju na različite podvrste ili oblike emocionalnog zlostavljanja, a to su: odbacivanje, izoliranje, teroriziranje, ignoriranje i iskorištavanje.

3.1.1. Odbacivanje

Veliki broj djece svakodnevno doživljava odbacivanje i neprihvatanje svojih roditelja i skrbnika. Ističu da odbacivanjem roditelji pokazuju nepriznavanje djetetove osobnosti, njegovih osjećaja, potreba, vrijednosti, a što se može manifestirati fizičkim napuštanjem djeteta, nepokazivanjem topline i ljubavi – interakcijama bez emocija (odbijanje zagrljaja i gesta ljubavi) te nepružanjem pomoći. Bez obzira jesu li iskazana verbalno i neverbalno takva ponašanja djetetu prenose da je nevažno, nevoljeno, obescijenjeno.

Odbacivanje se može očitovati u svakoj razvojnoj dobi. Tako se odbacivanje u dojenačkoj dobi očituje u roditeljskom neprihvatanju i neodgovaranju na djetetovu potrebu za kontaktom i povezanošću kao što je na primjer neuzvratanje osmjeha ili nenošenje dojenčeta na rukama.

U ranom djetinjstvu se odbacivanje od strane roditelja očituje kroz isključivanje djeteta iz obiteljskih emocionalnih interakcija i neiskazivanja topline i ljubavi.

U školskoj dobi roditelji najčešće odbacuju djecu na način da im govore da ne pripadaju obitelji, da ih sramote i da bi roditeljima bilo bolje bez njih, a u adolescenciji roditelji često odbijaju prihvatiti potrebe djece za njihovom autonomnošću i samoodređenjem.

3.1.2. Izoliranje

Zabranjivanje djetetu da sudjeluje u aktivnostima i uobičajenim društvenim interakcijama vodi do izolacije, odnosno još jednog oblika zlostavljanja. Takvim ograničavanjem i namjernim sprječavanjem djeteta da sudjeluje u obiteljskim događanjima, ograničavanje kontakata s vršnjacima koje je samo odabralo, a s kojima druženje nije štetno ili s drugim članovima obitelji koje dijete voli i koji vole njega, djetetu zapravo onemogućuje učenje važnih socijalnih vještina i razvijanje socijalnih interakcija.

3.1.3. Teroriziranje

Pod pojmom teroriziranja se obično podrazumijeva nenamjerno izazivanje ozbiljnog straha kod djece i nenamjerno izazivanje straha ekstremnim i nepredvidivim odgovorima na ponašanje djece kroz raznorazne prijetnje i kazne. U ranom djetinjstvu često se koriste magične prijetnje kao na primjer da će ih odnijeti nemani, vještice, vampiri i slično a sve s namjerom da se stvara ozračje straha, a koje kod male djece pobuđuju prijetnje s ozbiljnim konotacijama. U školskoj dobi djeci se prijeti da će ih se napustiti, žestoko kazniti, tjelesno ozlijediti, da će ih se odreći preko medija, udaljiti iz obitelji ili poslati u popravni dom. Prijetnje koje najčešće pogađaju adolescente odnose se na izazivanje straha da će biti osramoćeni pred vršnjacima a to su: ismijavanje u javnosti, razotkrivanje neugodnih činjenica vršnjacima, prijetnje da će ih se istući i poniziti izvan kuće kao na primjer pred školom ili klubom u koji odlaze.

3.1.4. Ignoriranje

Garbarino (1986 prema Bilić, i sur., 2012) pod pojmom ignoriranje podrazumijeva psihološku nedostupnost, neosjetljivost i ne – odgovaranje na djetetove emocionalne potrebe. Emocionalno nedostupni roditelji na radost djeteta odgovaraju indiferentnošću, ljutnjom, katkad i prijetnjom. Na djetetovu ljutnju odgovaraju još snažnijom ljutnjom, prijete ili reagiraju nasiljem ako se dijete trenutačno ne prestane ljutiti. Kada dijete u situacijama straha od roditelja očekuje utjehu roditelji koji emocionalno zlostavljaju djecu najčešće negativno odgovaraju na djetetove emocionalne potrebe ili im uskraćuju emocionalnu dostupnost važnu

za zdrav rast i razvoj na način da na njihov osjećaj straha reaguju kroz ruganje, odbacivanje, ravnodušnost, vrijeđanje ili bijes.

Nikić (2004, prema Bilić i sur. 2012) navodi kako je afektivna hladnoća koju neki roditelji imaju prema svojoj djeci opasnija od neke fizičke kazne jer više povređuje psihu i uvjerava to mlado i psihički krhko biće kako ništa ne vrijedi.

3.1.5. Iskorištavanje

Iskorištavanje podrazumijeva korištenje djece za zadovoljavanje različitih roditeljskih potreba i interesa, a pritom su zanemareni dobrobit i potrebe djeteta. Roditelji zlostavljači dovode djecu u situacije i potiču ih da čine stvari koje su nelagodne i štetne za njih. Primjerice, potiču ih i nagrađuju za nasilna ponašanja (u sportu, na ulici), za laganje (kako bi roditelje zaštitili od neugode), krađe. Oblici iskorištavanja kreću se od nametanja odgovornosti djetetu koja nije primjenjena njegovoj dobi (primjerice, neprimjerena skrb za mlađu djecu) do krajnje okrutnog iskorištavanja djece za materijalnu dobit (prosjačenje, maloljetnička prostitucija, prodaja droge) (Garbarino 1986 prema Bilić, i sur., 2012)

3.2. Tjelesno kažnjavanje i zlostavljanje djece

Za razliku od emocionalnog, fizičko nasilje nad djetetom možemo lakše prepoznati jer je vidljivo na koži djeteta te se manifestira u obliku modrica, ugriza, opekline, prijeloma ili pak unutarnjih ozljeda, a u najekstremnijim slučajevima može rezultirati smrtnim ishodom. Ozljede su posljedica namjernog nanošenja ozljeda djetetu od strane njegovih roditelja ili drugih odraslih osoba, odnosno udaranja, šamaranja, zatvaranja, nanošenja opekline, izgladnjivanja i sl. Najčešće karakteristike roditelja „fizičkih zlostavljača“ su nizak socioekonomski status, prevelika očekivanja od djeteta, socijalna izoliranost, nezadovoljstvo ulogom roditeljstva, stupanj edukacije, nezaposlenost i loši obiteljski odnosi. Djeca koja su doživjela fizičko nasilje od strane obitelji (pljuske, batine ili teže fizičke ozljede) nemaju motivaciju za nastavak daljnjeg školovanja, često su agresivni i skloniji fizičkom rješavanju sukoba (u usporedbi s djecom koja nisu

fizički zlostavljana) te mogu razviti poremećaje kao što su depresija, anksioznost ili samodestruktivno ponašanje (Kocijan-Hercigonja i Hercigonja-Novković, 2009).

Horvatić i Rađenović (1988 prema Miljević i Riđički, 1995) navode da sredstva kojima se nanose tjelesne povrede na štetu djece jesu: šaka, ruka, lakat, glava, noga, noga obučena teškom cipelom, nož, drveni kolac, letva, štap, stolac, boca, željezna posuda i sl.

U nizu kultura i sredina primjena tjelesne prisile, odnosno fizičko discipliniranje djece u odgojne svrhe i danas je općeprihvaćeno. Nerijetko se može čuti izraz – odgojna metoda za korekciju lošeg ponašanja, osobito od onih koji vjeruju da im je dužnost tako mijenjati ponašanje svog djeteta. (Bilić, i sur., 2012). Vrlo često se kod nas koristi izraz „Batina je izašla iz raja“ te je jako prihvaćen u našem društvu, kao ispravan i efikasan način odgoja.

Prema Bilić i sur. (2012) usprkos upozorenjima stručnjaka tjelesno kažnjavanje kao odgojna metoda prisutno je generacijama i to u velikom broju obitelji.

Autorice Bilić i sur. (2012) ističu dvije vrste tjelesnog kažnjavanja *instrumentalno tjelesno kažnjavanje i impulzivno tjelesno kažnjavanje*.

Instrumentalno tjelesno kažnjavanje podrazumijeva mirno, promišljeno, planirano kažnjavanje pri kojima njihove akcije ne prate snažne emocije, dok je kod impulzivnog tjelesnog kažnjavanja proizvod popraćen srdžbom, gubitkom kontrole, a kasnije i uznemirenošću, pa čak i tugom i osjećajem krivnje.

3.3. Seksualno zlostavljanje

Seksualno zlostavljanje ostavlja trajni „pečat“ na djetetu i predstavlja zaista snažno traumatsko iskustvo. Iako je česta zablude da djeci predškolske dobi ne prijete opasnost od seksualnog zlostavljanja, pokazalo se da gotovo trećinu žrtava čine djeca mlađa od šest godina. Ovaj oblik zlostavljanja, između ostalog, uključuje fizički kontakt s djetetom po intimnim dijelovima tijela, seksualni odnos bez pristanka sa žrtvom mlađom od 15 godina, silovanja, poticanje na seksualne

aktivnosti te druge oblike spolnog uznemiravanja. Osim kratkoročnih posljedica kao što su spolno prenosive bolesti, poteškoće u hodanju i sjedenju, infekcije mokraćnog kanala te strah, fobije, nisko samopouzdanje, problemi u školi, ovaj oblik nasilja ostavlja dugoročne posljedice od kojih možemo izdvojiti izolaciju, pokušaj suicida, poremećaj u prehrani, seksualnu disfunkciju i ovisnost o alkoholu i drogama. Pokazalo se da su u isto vrijeme, seksualno zlostavljanja djeca često izložena i drugim oblicima zlostavljanja i uznemiravanja. Što ranija multidisciplinarna obrada djeteta i razumijevanje čimbenika koji razotkrivaju ovakav oblik zlostavljanja od velike je važnosti za zacjeljivanje traume i sprječavanje čitavog spektra medicinskih i psiholoških posljedica (Čorić, Flander i Štimac, 2008).

Osim navedenih pokazatelja da je dijete seksualno zlostavljano autorice Bilić i Zloković (2004) navode da odgajatelji i učitelji u školi mogu uočiti da je dijete seksualno zlostavljano i kroz sljedeće karakteristike: nerado odlaze kući ili bježe od kuće, manje se brinu o svom izgledu, zastrašena su i plačljiva, agresivna, anksiozna i depresivna, govore o seksualnom aktu ranije od svojih vršnjaka, naglašavaju svoju seksualnost preuranjenu za njihovu dob, pokušavaju se prema mlađima ili slabijima od sebe odnositi slično kao što se to njima dogodilo, pokušavaju drugo dijete dodirivati po intimnim dijelovima tijela ili ih nagovaraju na neka seksualna ponašanja neprimjerena dobi.

Seksualno nasilje nad djecom smatra se jednom od najtežih vrsta nasilja nad djecom. S obzirom na to da počinitelji nasilja koriste različite metode prisile prema žrtvi, ova vrsta nasilja često ostaje neotkrivena duže vrijeme, a dijete postaje žrtva višestrukog zlostavljanja. Djeca žrtve često seksualno nasilje ne prijavljuju jer se uz ovu vrstu nasilja još uvijek veže stigma, odnosno strah od reakcije okoline. Uslijed nedovoljne educiranosti osobe koje sudjeluju u pojedinim fazama odgovora na nasilje ili neprimjerenih reakcija okoline djeca žrtve seksualnog nasilja bivaju sekundarno viktimizirana (Rešetar Čulo, 2023).

3.4. Zanemarivanje djeteta

Zanemarivanje djeteta najčešći je oblik svih zlostavljanja, a često se izostavi kada se govori o nasilju u obitelji jer samo nasilje kao takvo u ovom slučaju, nije prisutno. Međutim, autorice Ajduković i Pećnik (1994) navode da se zanemarivanje u pravilu široko definira kao nebriga i propuštanje roditelja da zadovolji emocionalne i razvojne potrebe djeteta, uključujući potrebu za odgovarajućom ishranom, odjećom, smještajem, zdravstvenom brigom, obrazovanjem, intelektualnim poticanjem i emocionalnim razumijevanjem. Koje u konačnici može ozbiljno narušiti djetetovo fizičko i mentalno zdravlje te doprinijeti izoliranosti i podsmijehu njegovih vršnjaka. Zanemareno dijete često je pothranjenog izgleda, prljavo, neispavano, neodgovarajuće obučeno i higijenski zapušteno te mu na tijelu možemo primijetiti tragove ozljeda, kao što su modrice, ožiljci ili opekline od cigareta ili vruće vode. Indikativno ponašanje može biti da dijete prosi ili krade hranu, često je bolesno, napuhnutog trbuha, samodestruktivno, povučeno, depresivno i izjavljuje da mu roditelja ili skrbnika često nema kod kuće (Kocijan-Hercigonja i Hercigonja-Novković, 2009).

Mnogi autori najčešće zanemarivanje grupiraju u četiri najosnovnija oblika a to su fizičko zanemarivanje, emocionalno zanemarivanje, obrazovno te medicinsko ili zdravstveno.

Fizičko zanemarivanje Dubowitz, Pitts i Black (2004) definiraju kao nezadovoljavanje minimalnih fizičkih potreba djeteta kao što su raznolika prehrana, adekvatan i siguran smještaj, prikladna odjeća te zaštita od ozljeda. Kao primjer autorice ističu da je kada se govori o prehrani važno znati da li se zanemarujuće ponašanje roditelja ponavlja, traje li neko vrijeme te ostavlja li posljedice na djetetu. Navode da nije svejedno jede li dijete ponekad brzu hranu ili mu je to svakodnevna prehrana te jede li voće i povrće svaki dan ili gotovo nikada, a dugotrajna loša i jednolika prehrana ostavit će posljedice na razvoju djeteta, no poneki „izlet“ u nezdravu hranu ne znače odmah zanemarivanje djeteta.

Uz neuhranjenost kao pokazatelje da je dijete možda zanemareno, Bilić i sur. (2012) navode da djetetu nije pružena potrebna skrb kao što su loša osobna higijena, neadekvatna odjeća, prijava te poderana odjeća i obuća. Također zanemareno dijete može izjaviti da kod kuće nema nikog da se brine za njega, da se osjeća usamljeno. Zanemareno dijete može često biti i pospano.

Neke je pokazatelje zanemarivanja teško uočiti „izvana“, npr. stručnjacima u vrtićima i školama ili liječnicima, ali su dostupni socijalnim radnicima kada dođu u dom djeteta i djetetovu obitelj. To su pokazatelji da je stanje u domu potencijalno štetno za zdravlje (npr. vlaga i gljivice po zidovima, prehladno je za vrijeme zimskog perioda i sl.) u domu ne postoje struja ili vodovod, postoji opasnost od požara; u kratko, radi se o nesigurnom mjestu za život (Bilić i sur. 2012).

Emocionalno zanemarivanje, autor DePanfilis (2003) definira kao nepostojanje emocionalne potpore i ljubavi prema djetetu, kronični izostanak pažnje prema djetetu, izlaganje djece nasilju između partnera, dopuštanje i ohrabrivanje djece da uživaju u drogama i alkoholu i drugim oblicima neprikladnog ponašanja u okolnostima kada je roditelj ili skrbnik trebao biti svjestan postojanja i ozbiljnosti problema, ali nije intervenirao.

Emocionalno zanemarivanje je prema Bilić i sur. (2012) vrlo teško prepoznati jer ne postoje uvijek jasni znakovi. No, neki od indikatora mogu biti povučenost, sramežljivost, nisko samopouzdanje, izjave djeteta da se osjeća usamljeno i napušteno, a zabrinjavajuća ponašanja kojima djeca pokušavaju doći do pažnje mogu biti agresivnost, krađa, neposlušno ponašanje u razredu, delinkvencija i sl.

Obrazovno zanemarivanje, Dubowitz i sur. (2004) opisuju kao izostanak pomoći, potpore i poticanja tijekom školovanja. Autorice Bilić i sur. (2012) navode da obrazovno zanemarivanje uključuje i izostanak pomoći pri učenju, nedostatak nužne opreme za školovanje, neprisustvovanje roditeljskim sastancima i sl.

Ovaj oblik zanemarivanja češće nalazimo kod neobrazovnih roditelja, psihički bolesnih ili socijalno ugroženih roditelja jer često ni sami ne smatraju školovanje nečim što je važno i bitno. Zbog takvog stava ne potiču dijete na učenje, ne

omogućuju mu da ima dodatne izvanškolske poticajne sadržaje, ne pričaju mu priče, ne vode ga u muzeje, u kazališta, ne kupuju mu opremu za školovanje, ne prisustvuju roditeljskim sastancima te često svojim ponašanjem djetetu daju do znanja da školovanjem samo gubi vrijeme i kako je bolje raditi nešto korisnije (a čime će po mogućnosti financijski doprinijeti obitelji) (Bilić i sur. 2012).

Autorice Bilić i sur. (2012) ističu da se ovakva vrsta zanemarivanja može naći i kod obrazovanih roditelja koji zbog visokih očekivanja od djeteta znaju svojim ponašanjem, ispitivanjem o nekom za njih posebno važnom predmetu ili gradivu, nametanjem i inzistiranjem na određenim uspjesima i afinitetima djeteta, zapravo zanemarivati njegove talente, želje i potrebe.

Znak edukativnog zanemarivanja može biti loš školski uspjeh (unatoč prosječnom ili iznadprosječnom intelektualnom razvoju), veliki broj neopravdanih sati učenika, stalno kašnjenje na nastavu te ako roditelj ne upiše dijete u školu kada je ono psihofizički spremno i zakonski obavezni ići.

Medicinsko ili zdravstveno zanemarivanje Rešetar Čulo (2023) opisuje kao propust roditelja ili skrbnika da djetetu osigura potrebnu zdravstvenu skrb, a što se očituje kroz propust roditelja ili skrbnika da djetetu osigura ili dopusti pružanje potrebne zdravstvene skrbi u skladu s preporukama medicinskih stručnjaka. Medicinsko ili zdravstveno zanemarivanje uključuje i zakašnjenje u pružanju liječničke skrbi gdje se radi o propustu da se pravovremeno traži prikladna liječnička skrb u slučajevima ozbiljnih zdravstvenih problema, koje bi svaka razumna osoba mogla prepoznati kao slučajeve koji zahtijevaju profesionalno zdravstveno zbrinjavanje.

Bilić i sur. (2012) ističu da se medicinsko ili zdravstveno zanemarivanje očituje i kroz zanemarivanje mentalnog zdravlja uskraćivanjem dijagnostike i potrebnih terapijskih tretmana u slučaju kada dijete ima emocionalne te psihosocijalne probleme u ponašanju koji zahtijevaju psihosocijalnu pomoć i podršku.

Prema prethodno imenovanim autoricama medicinsko zanemarivanje može započeti već tijekom trudnoće, a obuhvaća roditeljsko odbijanje savjeta

stručnjaka tijekom trudnoće o nužnom ponašanju i postupcima koji osiguravaju pravilan razvoj djeteta.

Kao posljednje, ali ne manje važno, dapače često vrlo opasno koje ponekad može dovesti do najtragičnijeg ishoda, je zanemarivanje zbog pripadnosti različitim vjerskim sektama. Dubowitz i Black (1996) navode da ponekad roditelji koji pripadaju različitim vjerskim sektama izbjegavaju i odbijaju pružiti djetetu adekvatnu zdravstvenu zaštitu, npr. odbijaju vršenje analiza koje bi utvrdile o kakvom se zdravstvenom problemu radi, a što najčešće obuhvaća odbijanje cijepljenja, primanje transfuzije ako je potrebna i odbijanje kirurških zahvata.

Zanemarivanjem se smatra propust roditelja ili skrbnika da zadovolji djetetove tjelesne i emocionalne potrebe u situacijama kada imaju sredstva, znanje i pristup uslugama koje im to omogućuju, odnosno propust da se dijete zaštiti od izlaganja opasnosti (Rešetar Čulo, 2023). Autorica navodi da se na takav način postavlja granica između života u uvjetima siromaštva i zanemarivanja djeteta.

Zanemarivanje, kao vrsta nasilja nad djecom, postoji samo u situacijama kada su obitelji, odnosno skrbniku, na raspolaganju određena sredstva, odnosno znanja. Ne radi se nužno o materijalnim sredstvima, već se može raditi primjerice o pristupu zdravstvenim i obrazovnim ustanovama i sl. Ponekad je, osobito u okolnostima slabo razvijenoga javnozdravstvenog sustava i pothranjenosti, teško utvrditi koji su propusti u skrbi za dijete rezultat neznanja ili nedostupnosti usluga, a koji konstruiraju zanemarivanje (Rešetar Čulo, 2023).

Sve veći broj nasilja počinjenog na štetu djece potvrđuju i statistički podaci Glavnog tajništva - Sektora za pravne poslove i strateško praćenje, Službe za strateško planiranje, statistiku i unapređenje rada pri Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske. U Tablici 1. i Tablici 2. vidljiv je porast kaznenih djela počinjenih na štetu djece u razdoblju 2012./2013. godine naspram razdoblja 2022./2023. godine.

Najčešće počinjeno kazneno djelo na štetu djece koje obuhvaća kršenje mnogobrojnih dječjih prava počevši od nezadovoljenja djetetovih primarnih potreba za hranom, snom, brizi o zdravlju i slično, neomogućavanje

osnovnoškolskog obrazovanja, psihičkog, materijalnog, tjelesnog i bilo kakvog drugog zanemarivanja djeteta je kazneno djelo *Povreda djetetovih prava*. U razdoblju 2012. godine vodi se broj prijavljenih takvih djela počinjenih na štetu djece 1058, dok je godine 2013. broj činjenja navedenih djela u padu, 802 djela (Tablica 1.). Međutim deset godina (Tablica 2.) kasnije broj kaznenih djela je u velikom porastu 2609, a godinu dana kasnije broj i dalje raste za 510 djela što u konačnici za 2023. godinu iznosi 3119 djela *Povreda djetetovih prava*.

Sve više prijavljenih počinjenih kaznenih djela na štetu djece vode se i Kaznena djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta među kojima su najučestalija *Spolna zloupotreba djeteta mlađeg od petnaest godina*. Iz čega proizlazi da je u razdoblju 2012. i 2013. godine (Tablica 1.) vidljiv blaži porast navedenog kaznenog djela, dok je u razdoblju 2023. godine broj kaznenih djela uvećan i za 100 djela u odnosu na 2022. godinu (Tablica 2.). Porastom korištenja tehnologije raste i broj kaznenih djela među kojima su na štetu djece najčešće kazneno djelo *Iskorištavanje djece za pornografiju* i kazneno djelo *Upoznavanje djece s pornografijom*. Iz statističkih podataka za razdoblje 2012./2013. godinu kada je broj djela bio manji od 50, u razdoblju 2022./2023. godine bilježi se izuzetno velik porast navedenih djela tj. broj se više nego udvostručio.

Tablica 1. Poredbeni prikaz kaznenih djela na štetu djece 2012./2013. (Glavno tajništvo - Sektor za pravne poslove i strateško praćenje, Služba za strateško planiranje, statistiku i unapređenje rada pri Ministarstvu unutarnjih poslova RH, 2014)

Kaznena djela	Prijavljena			Razriješena			2013. % od ukupno
	Broj djela		+ - %	Broj djela		+ - %	
	2012.	2013.		2012.	2013.		
Teško ubojstvo (st.2. i 3.)	2	3	+50,0	2	3	+50,0	0,1
Usmrćenje		1			1		0,0
Tjelesna ozljeda (st.2.)	819	617	-24,7	816	604	-26,0	15,9
Teška tjelesna ozljeda (st.2.)		89			87		2,3
Teška tjelesna ozljeda iz nehaja		1			1		0,0
Protupravno oduzimanje slobode	1	12	+1100,0	1	12	+1100,0	0,3
Prisila		3			3		0,1
Prijetnja		748			746		19,2
Nametljivo ponašanje		58			57		1,5
Nedozvoljena uporaba osobnih podataka		3			2		0,1
Spolni odnošaj bez pristanka		24			24		0,6
Silovanje	25	27	+8,0	25	27	+8,0	0,7

Bludne radnje (u sv.s čl.154 st.1.t1. i t.2.)	106	50	-52,8	104	46	-55,8	1,3
Spolno uznemiravanje (st. 1.)		5			5		0,1
Spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina	179	194	+8,4	176	188	+6,8	5,0
Spolna zlouporaba djeteta starijeg od petnaest godina		3			3		0,1
Zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od pet	46	41	-10,9	43	37	-14,0	1,1
Mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba		14			14		0,4
Podvođenje djeteta	8	32	+300,0	7	32	+357,1	0,8
Iskorištavanje djece za pornografiju	16	61	+281,3	16	60	+275,0	1,6
Iskorištavanje djece za pornografske predstave		3			3		0,1
Upoznavanje djece s pornografijom	49	24	-51,0	50	23	-54,0	0,6
Omogućavanje izvanbračnog života s djetetom	29	35	+20,7	29	35	+20,7	0,9
Ostavljanje u teškom položaju blisku osobu	4			4			0,0
Povreda dužnosti uzdržavanja	713	934	+31,0	714	935	+31,0	24,0
Neprovođenje odluke za zaštitu dobrobiti djeteta	59	62	+5,1	59	62	+5,1	1,6
Oduzimanje djeteta	2	17	+750,0	2	17	+750,0	0,4
Napuštanje djeteta		4			3		0,1
Povreda djetetovih prava	1.058	802	-24,2	1.062	802	-24,5	20,6
Povreda privatnosti djeteta		11			11		0,3
Rodoskrvuće	3	9	+200,0	3	9	+200,0	0,2
Ostalo	14			14			0,0
UKUPNO	3.133	3.887	+24,1	3.127	3.852	+23,2	100,0

Tablica 2. Poredbeni prikaz kaznenih djela na štetu djece 2022./2023. (Glavno tajništvo - Sektor za pravne poslove i strateško praćenje, Služba za strateško planiranje, statistiku i unapređenje rada pri Ministarstvu unutarnjih poslova RH, 2024)

Kaznena djela	Prijavljena kaznena djela			Razriješena kaznena djela			2023. % od ukupno prijavljenih KD
	Broj djela		Trend u %	Broj djela		Trend u %	
	2022.	2023.		2022.	2023.		
Glava X. Kaznena djela protiv života i tijela	1.148	1.437	+25,2	1.137	1.423	+25,2	12,3
Teško ubojstvo (st.2. i 3.)	6	8	+33,3	6	8	+33,3	0,1
Usmrćenje	1			1			0,0
Prouzročenje smrti iz nehaja	1			1			0,0
Tjelesna ozljeda	1.013	1.251	+23,5	1.007	1.238	+22,9	10,7
Teška tjelesna ozljeda	113	167	+47,8	108	166	+53,7	1,4
Osobito teška tjelesna ozljeda	1	2	+100,0	1	2	+100,0	0,0
Teška tjelesna ozljeda s posljedicom smrti		1			1		0,0
Teška tjelesna ozljeda iz nehaja	3	4	+33,3	3	4	+33,3	0,0
Sudjelovanje u tučnjavi	5	2	-60,0	5	2	-60,0	0,0
Ne pružanje pomoći	5	2	-60,0	5	2	-60,0	0,0
Glava XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode	2.442	2.929	+19,9	2.438	2.916	+19,6	25,3
Protupravno oduzimanje slobode	23	17	-26,1	23	17	-26,1	0,1
Prisila	3	3	0,0	3	3	0,0	0,0
Prijetnja	2.344	2.832	+20,8	2.340	2.819	+20,5	24,4
Nametljivo ponašanje	72	77	+6,9	72	77	+6,9	0,7
Glava XIV. Kaznena djela protiv privatnosti	1						0,0
Nedozvoljena uporaba osobnih podataka	1						0,0

Glava XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode	189	169	-10,6	178	162	-9,0	1,4
Silovanje	103	84	-18,4	100	81	-19,0	0,7
Bludne radnje	45	44	-2,2	42	42	0,0	0,4
Spolno uznemiravanje	41	41	0,0	36	39	+8,3	0,3
Glava XVII. Kaznena djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta	573	706	+23,2	541	689	+27,4	6,0
Spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina	261	367	+40,6	252	367	+45,6	3,2
Spolna zlouporaba djeteta starijeg od petnaest godina	2	9	+350,0	2	9	+350,0	0,1
Zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina	28	55	+96,4	27	51	+88,9	0,4
Mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba	20	18	-10,0	19	18	-5,3	0,2
Podvođenje djeteta	21	8	-61,9	21	8	-61,9	0,1
Iskorištavanje djece za pornografiju	129	118	-8,5	117	109	-6,8	0,9
Iskorištavanje djece za pornografske predstave	3	3	0,0	3	3	0,0	0,0
Upoznavanje djece s pornografijom	109	128	+17,4	100	124	+24,0	1,1
Glava XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece	5.420	6.294	+16,1	5.419	6.278	+15,9	54,4
Dvobračnost		2			2		0,0
Omogućavanje izvanbračnog života s djetetom	30	27	-10,0	30	27	-10,0	0,2
Ostavljanje u teškoj položaju blisku osobu	5	7	+40,0	5	7	+40,0	0,1
Povreda dužnosti uzdržavanja	710	547	-23,0	710	547	-23,0	4,7
Neprovođenje odluke za zaštitu dobrobiti djeteta	142	219	+54,2	143	219	+53,1	1,9
Oduzimanje djeteta	12	10	-16,7	12	10	-16,7	0,1
Promjena obiteljskog stanja		2			2		0,0
Napuštanje djeteta	1			1			0,0
Povreda djetetovih prava	2.609	3.119	+19,5	2.609	3.111	+19,2	27,0
Povreda privatnosti djeteta	31	51	+64,5	29	44	+51,7	0,4
Rodoskrvuće	1			1			0,0
Nasilje u obitelji	1.879	2.310	+22,9	1.879	2.309	+22,9	20,0
Glava XIX. Kaznena djela protiv zdravlja ljudi	1			1			0,0
Širenje i prenošenje zaraznih bolesti	1			1			0,0
Glava XXIX. Kaznena djela protiv pravosuđa	2	5	+150,0	2	5	+150,0	0,0
Neprijavljivanje počinjenog kaznenog djela		3			3		0,0
Povreda tajnosti postupka (st.2.)	2	2	0,0	2	2	0,0	0,0
UKUPNO	9.776	11.540	+18,0	9.716	11.473	+18,1	99,4
Kaznena djela linije rada kibernetičke sigurnosti čl. 163. st. 2. KZ-a	311	342	+10,0	308	330		2,9

Tablica 3. i Tablica 4. prikazuju statističke podatke rasprostranjenosti kaznenih djela nasilja na štetu djece počinjenih za razdoblje 2012./2013. i rasprostranjenost kaznenih djela nasilja na štetu djece za razdoblje 2022./2023. godine, po policijskim upravama.

Tablica 3. Rasprostranjenost kaznenih djela na štetu djece po upravama 2012./2013. godine

Policajska uprava	Prijavljena kaznena djela			Razriješena kaznena djela			2013. % od ukupno prijavljenih
	Broj djela		+ - %	Broj djela		+ - %	
	2012.	2013.		2012.	2013.		
Zagrebačka	601	472	-21,5	601	469	-22,0	12,1
Splitsko-dalmatinska	207	315	+52,2	206	306	+48,5	8,1
Primorsko-goranska	138	133	-3,6	137	132	-3,6	3,4
Osječko-baranjska	397	490	+23,4	396	488	+23,2	12,6
Istarska	149	245	+64,4	149	245	+64,4	6,3
Dubr.-neretvanska	49	110	+124,5	49	110	+124,5	2,8
Karlovačka	66	130	+97,0	66	126	+90,9	3,3
Sisačko-moslavačka	69	128	+85,5	68	128	+88,2	3,3
Šibensko-kninska	101	170	+68,3	100	168	+68,0	4,4
Vukov.-srijemska	79	129	+63,3	79	125	+58,2	3,3
Zadarska	98	161	+64,3	97	158	+62,9	4,1
Bjelov.-bilogorska	137	145	+5,8	137	145	+5,8	3,7
Brodsko-posavska	157	264	+68,2	154	261	+69,5	6,8
Kopriv.-križevačka	160	178	+11,3	160	178	+11,3	4,6
Krapinsko-zagorska	98	129	+31,6	98	129	+31,6	3,3
Ličko-senjska	26	46	+76,9	26	46	+76,9	1,2
Međimurska	137	117	-14,6	137	114	-16,8	3,0
Požeško-slavonska	76	93	+22,4	79	93	+17,7	2,4
Varaždinska	228	200	-12,3	228	199	-12,7	5,1
Virov.-podravska	160	232	+45,0	160	232	+45,0	6,0
UKUPNO	3.133	3.887	+24,1	3.127	3.852	+23,2	100,0

Tablica 4. Rasprostranjenost kaznenih djela na štetu djece po policijskim upravama 2022/2023. godine

Kaznena djela	Prijavljena kaznena djela			Razriješena kaznena djela			2023. % od ukupno prijavljenih KD
	Broj djela		Trend u %	Broj djela		Trend u %	
	2022.	2023.		2022.	2023.		
Zagrebačka	1.970	2.344	+19,0	1.963	2.334	+18,9	20,3
Splitsko-dalmatinska	1.059	1.500	+41,6	1.048	1.487	+41,9	13,0
Primorsko-goranska	628	806	+28,3	618	788	+27,5	7,0
Osječko-baranjska	635	657	+3,5	631	655	+3,8	5,7
Istarska	638	651	+2,0	638	644	+0,9	5,6
Dubrovačko-neretvanska	211	237	+12,3	212	235	+10,8	2,1
Karlovačka	301	463	+53,8	301	462	+53,5	4,0
Sisačko-moslavačka	495	531	+7,3	494	526	+6,5	4,6
Šibensko-kninska	290	414	+42,8	289	412	+42,6	3,6
Vukovarsko-srijemska	299	313	+4,7	299	311	+4,0	2,7
Zadarska	412	549	+33,3	407	547	+34,4	4,8
Bjelovarsko-bilogorska	325	451	+38,8	321	451	+40,5	3,9
Brodsko-posavska	219	217	-0,9	214	218	+1,9	1,9
Koprivničko-križevačka	556	501	-9,9	552	498	-9,8	4,3
Krapinsko-zagorska	338	373	+10,4	337	373	+10,7	3,2

Ličko-senjska	219	225	+2,7	218	225	+3,2	1,9
Međimurska	221	251	+13,6	216	250	+15,7	2,2
Požeško-slavonska	195	216	+10,8	194	216	+11,3	1,9
Varaždinska	517	538	+4,1	517	538	+4,1	4,7
Virovitičko-podravska	248	303	+22,2	247	303	+22,7	2,6
UKUPNO	9.776	11.540	+18,0	9.716	11.473	+18,1	100,0

Prema klasifikaciji kaznenih djela na štetu djece po rasprostranjenosti unutar policijskih ustanova u razdoblju 2012./2013. godine (Tablica 3.) vodeća je Zagrebačka uprava, iza koje slijede Osječko - baranjska, Varaždinska i Splitsko dalmatinska dok u razdoblju 2022./2023. godine (Tablica 4.) Zagrebačka uprava i dalje prednjači iza koje slijede Splitsko – dalmatinska, Primorsko – goranska, Osječko – baranjska te Istarska.

4. PREPOZNAVANJE ZNAKOVA NASILJA NAD DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

Općenito govoreći, istraživanja su pokazala kako zlostavljana djeca ne uspijevaju izgraditi pozitivne odnose u svom okruženju, pokazuju probleme s manjkom koncentracije i nepažnje, imaju slabije socijalne vještine, lako gube povjerenje u sebe i druge i/ili imaju agresivni pristup u rješavanju problema, što u odrasloj dobi može prijeći u izlaganje rizičnim oblicima ponašanja, kao što su eksperimentiranje s cigaretama, alkoholom i drogama (Laklija i Alebić, 2012). Najčešće reakcije djece vide se također u obliku trajne tjeskobe, često je prisutna pojava noćnih mora, tuga za zamišljenom obitelji o kojoj dijete fantazira, mržnja prema zlostavljaču (npr. ocu) ili osjećaj krivnje što nije uspjelo spriječiti nasilje (Kocijan-Hercigonja i Hercigonja-Novković, 2009).

Mlađa djeca predškolske dobi koja su doživjela bilo kakav oblik nasilja u obitelji često su zabrinuta, nemirna, mokre u krevet i imaju problema s nesanicom. Takva djeca mogu početi pokazivati veliku privrženost prema svome odgojitelju ili nastavniku, početi odbijati da idu kući, djelovati uplašeno i zabrinuto. Iako su ovakva antisocijalna ponašanja važan indikator da je dijete zlostavljano, autorice Bašić i Kranželić-Tavra naglašavaju kako je rizik kod povučene i tihe djece jednak kao i kod onih nemirnijih, glasnijih učenika (Laklija i Alebić, 2012).

Važna profesionalna uloga odgajatelja u vrtiću je raditi na prepoznavanju obiteljskog nasilja kako bi na njega mogli pravilno odgovoriti. Dosadašnja istraživanja nažalost su pokazala kako djelatnici u odgojno-obrazovnom sustavu ponašanje zlostavljanog djeteta tumače kao vrstu neposluha i tako kažnjavaju. Iako se smatra da imaju dovoljno teorijskog znanja, praktične vještine prepoznavanja bilo kakvog oblika zlostavljanja izostaju (Laklija i Alebić, 2012).

Prema Čolović - Rodik (2010), čak i ako odgajatelji prepoznaju činjenicu da je dijete zlostavljano, ne žele roditeljima izraziti svoje sumnje ako u njih nisu posve sigurni. Isto tako postoje slučajevi kada se dijete direktno požali svojem odgajatelju ili nastavniku, ali se odgajatelji ne žele miješati u njihovu obiteljsku situaciju jer smatraju da bi takav razgovor mogao biti neugodan ili se boje da će

njihovi roditelji/skrbnici reagirati verbalnim ili fizičkim napadom. Također, odgajatelji se nisu spremni suočiti s poricanjem, daljnjom istragom nasilja, policijom, socijalnim radnicima ili pak svjedočenjem na sudu. Kada se govori o razlozima zašto se o zlostavljanju ne govori javno, Killen (2001) navodi kako u takvim situacijama ne pomažu ni traumatična iskustva iz djetinjstva, nepovjerenje u pravni sustav ili jednostavno, nedostatak interesa za problem (Laklija i Alebić, 2012).

5. MJERE POMOĆI I POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVOTA ŽRTVE NASILJA U OBITELJI

Biti žrtva obiteljskog nasilja ostavlja mnogobrojne posljedice na čovjeku bile to psihičke ili fizičke, ali svakom tom čovjeku, psihičke posljedice duže traju i teže ih podnose. Upravo zbog toga potrebno je provesti (re)integraciju žrtava u društvo, a gdje bi žrtvi pomogle razne institucije, civilni sektor, tržište rada, odgojno obrazovne ustanove, državne agencije i zavodi (Čatipović i Zec, 2021).

Djeca su najranjiviji članovi obitelji te su u svakom pogledu ovisni o svojim roditeljima ili skrbnicima, iako za mnogu djecu obitelj zna biti najnesigurnije mjesto za život.

Zlostavljanje djece je svaki čin ili propust od strane roditelja, njegovatelja ili skrbnika koji rezultira u fizičkom, psihičkom ili spolnom ozljeđivanju ili zanemarivanju djeteta. Zlostavljanje djece također može imati fizički, seksualni i psihički oblik kao oblik zanemarivanja. Zaštita djece, uključuje radnje zaštite djece koja slijede kada određeno dijete pati ili je u opasnosti da pretrpi značajnu štetu. Republika Hrvatska poduzima sve mjere za promicanje tjelesnog i duševnog oporavka radi vraćanja djeteta koje je bilo žrtva nasilja, natrag u društvo, a koje je prethodno bilo zapostavljano, izrabljivano, zlostavljano, mučeno ili je na određeni način bio žrtva u okolini u kojoj živi. Oporavak i vraćanje u društvo osigurava se u sredini koja potiče djetetovo samopoštovanje, zdravlje i dostojanstvo (Čatipović i Zec, 2021).

U svome domu djeca mogu biti izložena nasilju na više načina s različitim posljedicama koje mogu utjecati na njihovo zdravlje i razvoj, kao što npr. mogu čuti ili vidjeti nasilno ponašanje prema svojim majkama. Djeca koja svjedoče takvom nasilju i žive s posljedicama nasilja nad svojom majkom su u većoj opasnosti da i sami budu žrtve nasilja, posebice radi načina na koji se njihova majka nosi s nasiljem. Kako bi dijete i majka, a koji su žrtva nasilja, dobili adekvatnu pomoć, potrebno je da im se pruži podrška koraćanju u daljnji život.

Mjere zaštite djeteta obuhvaćaju postupke uvođenja socijalnih programa za pružanje potrebne pomoći djetetu i ljudima koji i njemu brinu.

Prva mjera pomoći koja će biti prikazana u ovome radu jest ulazak žrtve u sklonište, poznatije pod nazivom „Sigurna kuća“. Prilikom dolaska u „Sigurnu kuću“, prvi zadatak psihologa jest procjena psihičkog statusa žrtve gdje se mora uzeti u obzir njezina stresna situacija, ranjivost te postoje li rizici za njezino mentalno zdravlje. Navedeno je bitno kako bi se omogućilo brže i učinkovitije planiranje intervencija svih zaposlenika „Sigurne kuće“, ako bi kod žrtve došlo do bitnih promjena u ponašanju (Vuković, 2019).

Procjena psihičkog statusa žrtve obuhvaća procjenu trenutačnog psihičkog stanja osobe, vanjski izgled, raspoloženje, emocije, način govora i percepciju, orijentacije u vremenu i prostoru kao i pamćenje te eventualne suicidalne ili homicidalne ideje. Procjena stanja započinje pogledom na njezin vanjski izgled, a što obuhvaća je li žrtva uredna ili zapuštena, način na koji je odjevena, kakve su joj kretnje odnosno motoričke sposobnosti. Navedeno se primjeni unutar nekoliko sekundi od upoznavanja (Vuković, 2019).

Slijedeća procjena je procjena načina komunikacije, a pod kojom se smatra forma i sadržaj rečenoga te kakve ideje osoba ima. Nakon navedenog, potrebno je žrtvi postaviti određena, otvorena pitanja o postojanju kakvih psihičkih bolesti žrtve osobno ili njezinih srodnika, o zloporabi droga i/ili alkohola i sličnih opojnih sredstava. Bitno je žrtvu otvoreno pitati s kakvim se trenutnim psihičkim problemima nosi u trenutku dolaska u kuću. Ovdje su bitne činjenice ima li žrtva problema sa spavanjem, tekom, emocionalnim reakcijama, napadima bijesa i slično. Ispitivanje kognitivnih sposobnosti za djecu školske dobi nije potrebno jer se smatra da će se zaostajanje u intelektualnom funkcioniranju otkriti u školi (Vuković, 2019).

Nakon što se dijete procjeni, izrađuje se individualni plan i program rada koji uključuje i plan rada s djetetom. Naposljetku takvog razgovora, djetetu je potreban oslonac i nada da će se njezina životna situacija riješiti u najboljem svijetlu.

U „Sigurnoj kući“ dijete može sa stručnim djelatnicima obavljati inicijalni intervju u kojem može ispričati što joj se dogodilo te izraziti svoje osjećaje koje se potiskivala dok se nasilje događalo, a što je prvi korak u suočavanju sa životom i preuzimanju odgovornosti za sebe. U takvom intervjuu majka se isključuje, jer je fokus na djetetu. Tada dijete treba potaknuti da svojim riječima opiše nasilje, ne potiskivati je na davanje brzog odgovora ili bržim pričanjem. Potrebno je djetetu pružati empatiju i vrijeme koje joj je potrebno da se otvori i iznese priču i emocije jer, možda, upravo u tom razgovoru kaže ključnu informaciju o kojoj je potrebno obavijestiti policiju ili druge grane pravosuđa i socijalne politike. Kroz ovakav razgovor, djetetu je potrebno pružiti osjećaj sigurnosti koji će mu olakšati prilagodbu na nove životne okolnosti. Dijete koje je u takvoj situaciji najviše zanimaju informacije vezane uz život u kući, tko se sve nalazi ondje, ima li još djece, kakva će biti nova škola, što će biti s njihovim roditeljima, bakama, djedovima, braćom i sestrama te drugim članovima obitelji. U tom trenutku, bitno je djetetu pomoći da izrazi svoje strahove i osjećaje te mu pružati nadu da će životom u „Sigurnoj kući“ i uz pomoć stručnog tima, život u budućnosti biti bolji nego sada što jest.

Svako dijete koje je žrtva nasilja i koje dođe u „Sigurnu kuću“, prema roditeljima ima zaštitnički stav i brine se o njima jer su ostali sami ili, jer je jedan roditelj ostao sam. Kroz određeni period dijete postane svjesno sudskih postupaka i vjerojatnosti da će roditelj završiti u zatvoru, ali svejedno pokazuje tugu i tjeskobu jer zna da su posljedice za roditelja teške. Tada je zadatak psihologa omogućiti djetetu izražavanje osjećaja, pružati mu podršku i omogućiti razvijanje prikladnih strategija za suočavanje sa situacijom.

S obzirom da djeca u „Sigurnu kuću“ dolaze u stanju stresa, traume ili krize, potrebno im je pružati podršku. Ovdje ključnu ulogu ima psiholog koji s djetetom radi na psihičkom jačanju koje često uključuje elemente igre, priče ili crteža. Također, prilikom ovog tretmana roditelj koji je s djetetom smješten u „Sigurnoj kući“, može biti prisutan. Bitno je jačati vezu roditelja i djeteta kako bi zajedno i lakše prešli stanje stresa, traume ili krize (Vuković, 2019).

5.1. POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVOTA:

5.1.1. Poticanje socio-emocionalnog razvoja djeteta

Dijete koje je žrtva nasilja za posljedicu ima traumatska iskustva koja se liječe u sigurnom okruženju u kojem se gradi narušeni identitet, stječe se sposobnost regulacije unutarnjih stanja te je bitna podrška stručnih suradnika (Bogović i Car Drljača, 2023). Za rad s djetetom nakon što je ono bilo žrtva nasilja postoje određene smjernice kao što je nulta tolerancija prema svim oblicima nasilja nad djecom; prema svakom djetetu se treba odnositi sa poštovanjem; moraju biti informirana o svojim pravima i mogućnostima, imati jednaka prava te poticati siguran i kvalitetan odnos sa članovima obitelji (Bogović i Car Drljača, 2023).

Dijete koje je žrtva nasilja u obitelji, ondje nije naučilo osnovne socijalne vještine, pa tako njihov položaj u društvenoj okolini može biti zbunjujući te mogu stvoriti osjećaj straha, nemoći i neuspjeha, a koje vodi drugim ekstremnim reakcijama. Ovdje je važno da se takvoj djeci pružaju pozitivni poticaji, postavljaju pozitivni uzori, jasnih pravila i odgovornosti, kao i uspostavi komunikacija između djeteta žrtve nasilja i drugih, njemu „nadređenih“ osoba ili prijatelja (Bilić i Zloković, 2004).

Kako bi se dijete bolje ponašalo i kako bi se potaknuo njegov socio-emocionalni razvoj, potrebno je postaviti jasna pravila i odgovornosti, a koja moraju biti demokratična, konzistentna i jednaka za svako dijete. Granice discipline moraju biti razumne i prihvatljive, a ponajprije ih treba objasniti djeci, kao što im je potrebno dopustiti da sudjeluju u formiranju pravila jer u suprotnom se ta pravila neće poštivati. Također, potrebno je s djetetom provjeriti je li razumjelo navedena pravila i odgovornosti. Naposljetku, vrlo je bitno da dijete bude upoznato s posljedicama koje mora snositi zbog određenih njegovih reakcija koje će se kroz određeno razdoblje pojavljivati. Nastavo na prethodno navedeno, obitelj mora djetetu pružati prostor za raspravu o djetetovim osjećajima, razmišljanjima, raspoloženjima, planovima, problemima i potrebama (Bilić i Zloković, 2004).

S obzirom da je dijete kao žrtva nasilja pretrpjelo mnogobrojne psihičke i fizičke „slomove“, malo podrške kroz život te nije imalo poticaje za nešto bolje i ljepše, potrebno je izbjegavati prigovarivanja i osude te ga uputiti u ponašanja koja nisu agresivna i hrabriti ga. Komunikacija je ključ poboljšanja kvalitete života, pa tako ona mora biti otvorena, jasna i reverzibilna koje isključuje vrijeđanje i omalovažavanje. Dijete treba pohvaliti i poticati ga na nove pokušaje, odnosno na jedan od oblika „probijanja“ vlastitih pozitivnih granica. Dijete treba znati da ima podršku, pomoć i da obitelj ili socijalni radnici vide njegov pomak ka boljemu. Strategije ponašanja vezane uz psihičko stanje djeteta jest pomaganje u rješavanju osobnih problema, davanje pozitivnih komentara, podizanje samopouzdanja te ga osloboditi osjećaja tenzije dok je dijete samo u nekoj od institucija (Bilić i Zloković, 2004).

Stručna podrška djetetu očituje se u pružanju empatije, informiranja, razumijevanja, puštanja prostora za pitanja i propitivanja te mu je potrebno dati povjerenje i osjećaj sigurnosti u prevladavanju prepreka koje se nalaze pred njim (Bogović i Car Drljača, 2023).

5.1.2. Poticanje intelektualnog razvoja djeteta

Poticanjem intelektualnog razvoja djeteta smatra se više individualnog pristupa djetetovim problemima i potrebama, a što obuhvaća provjeru razumijevanja informacija koje dijete ima, kao i poticanje na samostalnost na njegov rad u svim segmentima života. Mogućnosti koje su koriste kod intelektualnog razvoja jesu npr. poticanje iznošenja djetetovih ideja, poticanje na razmišljanje i iznošenja istoga, razvijati usmeno i pismeno izražavanje poticanjem pričanja, opisivanja, crtanja... (Bilić i Zloković, 2004).

5.1.3. Briga o tjelesnom i zdravstvenom stanju djeteta

Svako dijete ima osnovne životne potrebe kao što je primjerena prehrana, osobna higijena, zdravstvena zaštita, sigurni životni uvjeti, zaštita od obiteljskih

konflikata i nasilja u obitelji... Stoga je potrebno djetetu pružati podršku na načine koja je primjerena njegovoj dobi, vrsti traumatskog događaja, ovisno o djetetovim intelektualnim sposobnostima, emocionalnim kapacitetima i potrebama. To mogu biti razgovori, fizički kontakti ili izražavanje putem stjecanja novih iskustava te izražavanjem osjećaja kroz igru (Bogović i Car Drljača, 2023).

Veliki broj djece koji je izložen obiteljskom nasilju ima minimalnu brigu o tjelesnom i zdravstvenom stanju. Roditelji ne osiguravaju djetetu da koristi slobodno vrijeme, nema razvijene higijenske navike, a time se pojavljuju neugodni tjelesni mirisi. Dijete je sklono povredama, infekcijama i modricama, neprikladno je odjeveno i obuveno. Slijedom navedenog, potrebno je djetetu pružati dovoljno vremena za igru i kretanje, pružati priliku za dokazivanje i postizanje uspjeha kroz aktivnosti, naučiti dijete korištenjem različitog pribora i sprava, razvijati higijensko-zdravstvene navike te naučiti dijete o pravilnoj prehrani. S obzirom da zlostavljana djeca nemaju potrebnu zdravstvenu zaštitu, potrebno je pobrinuti se o sistematskim pregledima, cijepljenju, osnovnoj stomatološkoj zaštiti te organiziranje zdravstvenih i specijalističkih pregleda (Bilić i Zloković, 2004).

Djeci je vrlo važno osigurati tjelesnu sigurnost, odjeću, hranu, sklonište, podršku te ga potaknuti na razgovor o događaju. Također, potrebno ih je potaknuti na izražavanje crtanjem, igrom, plesom, glazbom, potaknuti ih na relaksaciju i odmor te na obavljanje svakodnevne aktivnosti i ponovno uspostavljanje dnevne rutine. U oporavku djeteta od nasilja nije poželjno izbjegavati razgovor o nastalom događaju, ponašati se kao da se ništa nije dogodilo, požurivati oporavak ili izbjegavati odgovore na pitanja koja dijete postavlja (Bogović i Car Drljača, 2023).

Kako bi rad sa djecom bio uspješan potrebno je i ući u svijet djeteta, imati interes za njihov pogled na problem, uvažavati njihova znanja te dostići razumijevanje i vjerovati da je ono što imaju za reći vrijedno slušanja. U takvim razgovorima stvara se empatija a koja se definira kao sposobnost razumijevanja emocija drugih ljudi i primjerenog reagiranja na te emocije. Empatičkim slušanjem pokazujemo da smo uz osobu koju slušamo, da je razumijemo i da je važno što se toj osobi događa. U empatičkom odnosu sa djetetom potrebno je uspostaviti topao i siguran odnos, prihvatiti dijete onakvim kakvo jest, uspostaviti osjećaj

tolerancije, pratiti i prepoznati osjećaje djeteta te njegovati poštovanje prema djetetovoj sposobnosti (Bogović i Car Drljača, 2023).

Dijete koje je žrtva nasilja potrebno je hrabriti jer se ohrabrenje usmjerava na unutarnju evaluaciju i na trud djeteta te njime potičemo drugačiju percepciju kod djeteta. Ohrabrenjem se ubrzava rad samomotivacije i samokontrole, dijete se uči kako prihvatiti svoje nedostatke i kako učiti iz pogrešaka, dijete uči vjerovati u sebe i osjećati se korisno te lakše uči rješavati probleme (Bogović i Car Drljača, 2023).

Ako je potrebno da se dijete susretne sa zlostavljajućim roditeljem potrebno je dijete informirati o tome, što na takvom susretu može očekivati, ohrabriti ga, upoznati dijete sa voditeljicom nadzora nad susretima i druženjima te izraditi sigurnosni plan s djetetom. Također, djetetu se pruža podrška pri iskazivanju na policiji, sudu ili državnom odvjetništvu putem opunomoćenika, te ima pravo na tajnost osobnih podataka i na isključenje javnosti. Tom prilikom se dijete uči o postupku i upoznaje sa svim ishodima koji mogu slijediti, uči se prepoznati i regulirati svoje emocije te kako se opustiti i smiriti prilikom svjedočenja (Bogović i Car Drljača, 2023).

6. ZAKLJUČAK

Nasilje u obitelji sveprisutno je kroz čitavu ljudsku povijest te ostavlja dalekosežne i razorne posljedice za psihičko i fizičko zdravlje djeteta, ali je još uvijek „tabu“ tema o kojoj se nerado rijetko govori čak i u medijima. Mnogi slučajevi zlostavljanja djeteta mogu zbog nedostatka vanjskih indikatora ostati neprepoznati, ako nadležni „okrenu glavu“, što predstavlja opasnost za nastavak zlostavljanja i patnju djeteta upravo na onom mjestu gdje bi se trebalo osjećati najsigurnije.

Iz tih razloga kroz ovaj diplomski rad prikazani su oblici nasilja nad djecom kako bismo ih mogli pravilno prepoznati, a potom na njega pravovremeno reagirati. Utvrđeno je kako pravilno postupanje vezano uz ovu problematiku uključuje edukaciju i informiranje djelatnika te suradnju svih državnih tijela obuhvaćenih usvojenim Protokolom o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (2014) (policija, zavodi za socijalno skrb, zdravstvene i odgojno-obrazovne ustanove), odnosno različitih ustanova i nadležnih službi, a ne samo jednog čimbenika u sustavu jer će u suprotnom biti potpuno nedjelotvorno.

S aspekta odgajatelja djece ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, iako je poznato da je pojedine pokazatelje zanemarivanja teško uočiti u vrtićima i iako se smatra da odgajatelji imaju dovoljno teorijskog znanja, a da praktične vještine prepoznavanja zlostavljanja izostaju, važno se kontinuirano educirati za prepoznavanje suptilnih znakova svih vrsta i oblika obiteljskog nasilja kako bi na njega mogli pravilno odgovoriti za dobrobit i daljnji uredan razvoj svakog pojedinog djeteta i općenito kvalitetu života. U tom kontekstu edukacija, informiranje, suradnja i djelovanje je odgajateljeva profesionalna odgovornost.

7. SAŽETAK

Cilj ovog diplomskog rada bio je opisati i pobliže predstaviti problematiku koja je sve rasprostranjenija u našem društvu, odnosno oblike nasilja na štetu djece unutar obitelji, a koji ostavljaju trajne posljedice na naredne generacije. U prvom poglavlju opisan je pojam nasilja u obitelji općenito i kako je ono regulirano zakonskim aktima. U poglavlju „Nasilje nad djecom“ detaljnije je opisan svaki oblik nasilja, kao isto prepoznati i kakve posljedice u konačnici ostavlja na najranjiviju skupinu našeg društva. Na posljetku, u poglavlju „Mjere pomoći i poboljšanje kvalitete života žrtve nasilja u obitelji“ opisano je na koji način i koje su mjere pomoći za poboljšanje života nakon što je žrtva bila izložena nasilju unutar obitelji kako bi mogla ostvariti bolju kvalitetu života.

Ključne riječi: nasilje u obitelji, nasilje nad djecom, mjere pomoći za poboljšanje kvalitete života

8. SUMMARY

The goal of this thesis was to describe and present in more detail the problem that is increasingly widespread in our society, that is, forms of violence against children within the family that leave lasting consequences on the next generations. In the first chapter, is described what domestic violence is in general and how it is regulated by legal acts. In the chapter "Violence Against Children", is described each form of violence in more detail, recognizing it as such and what consequences they ultimately leave on the most vulnerable group of our society. Finally, in the chapter "Measures to Help and Improve the Quality of Life of a Victim of Domestic Violence", is described in what way and what the measures are to help improve life after the victim was exposed to violence within the family so that she could achieve a better quality of life.

Key words: violence in the family, violence against children, assistance measures to improve the quality of life

9. LITERATURA

Ajduković, D., Ajduković M. (2010). Nasilje u obitelji. Što zdravstveni djelatnici mogu učiniti. *Medicina Fluminensis*, 4(3), 292-299.

Ajduković, M., Pećnik, N. (1994). Zlostavljanje i zanemarivanje djece u obitelji. *Revija za socijalnu politiku*, 1(3), 269-276.

Bilić, V., Buljan Flander, G., Hrpka H. (2012). *Nasilje nad djecom i među djecom*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Bogović, P., Car Drljača, D. (2023). *Priručnik za podršku žrtvama nasilja u obitelji*, Dom za žrtve nasilja u obitelji. NOVI POČETAK, 57-71, Dostupno na <https://udruga-uzor-rijeka.hr/wp-content/uploads/2024/10/Prirucnik-za-podrsku-zrtvama-nasilja-u-obitelji.pdf> (28.12.2024.)

Bilić, V., Zloković, J. (2004). *Fenomen maltretiranja djece. Prepoznavanje i oblici pomoći obitelji i školi*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Čatipović I., Zec L. (2021). *Život nakon nasilja priručnik za (re)integraciju žrtava nasilja u obitelji*. SOS Rijeka - centar za nenasilje i ljudska prava. 6, Dostupno na <https://sos-rijeka.org/wp-content/uploads/%C5%BDivot-nakon-nasilja-WEB-verzija.pdf> (29.12.2024.)

Čorić, V., Buljan Flander, G., Štimac, D. (2008). Seksualno zlostavljanje djece: dijagnostička obrada i čimbenici koji utječu na razotkrivanje. *Paediatrica Croatica*, 52(4), 263-266. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/35053> (20.09.2024.)

DePanfilis, D.(2003), *Child Neglect: A Guide for Prevention Assessment, and Intervention*, U.S. Department of Health and Human Services, Washington, e Publications. Inc, 25-26. Dostupno na <https://ocfcpacourts.us/wp-content/uploads/2022/02/3.-Child-Neglect-Guide..pdf> (20.09.2024.)

Dubowitz, H., Black, M. (1996). Medical neglect. U:J. Briere, L. Berliner, J.A. Bulkley, C. Jenny, T. Reid, J.Briere, T. Reid (Ur). *The APSAC handbook on child maltreatment* (227-241). Thousand Oaks, CA US: Sag

Dubowitz, H., Pitts, S.C., Black, M. (2004). Measurement of three major subtypes of child neglect. *Child Maltreatment*, 9(4), 344-356

Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži Zagreb (2001). *Konvencija o pravima djeteta*, 4. Dostupno na https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/medjunarodni/konvencija_o_pravima_djeteta.pdf (25.09.2024.)

Hrvatski sabor (2024). *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji*. Zakon HR. Dostupno na <https://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-zaštiti-od-nasilja-u-obitelji> (20.09.2024.)

Hrvatski sabor (2024). *Kazneni zakon*. Zakon HR. Dostupno na <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (20.09.2024.)

Kocijan-Hercigonja, D., Hercigonja-Novković, V. (2009). Djeca, mladi i nasilje u obitelji, *Medicus*, 18 (2_Adolescencija), 181-184. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/57167> (25.09.2024.)

Laklija, M., Alebić, J. (2012). Uloga i postupanje škole u slučajevima nasilja nad djecom u obitelji. *Napredak*, 153 (3-4), 419-441. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/138874> (26.09.2024.)

Miljević-Riđički, R. (1995). Zlostavljanje djece: oblici zlostavljanja i njihovo prepoznavanje. *Društvena istraživanja*. 4 (4-5 (18-19)), 539-549. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/32356> (25.09.2024.)

Ministarstvo unutarnjih poslova, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj. (2014). *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2013. godini*. (50-51) Dostupno na https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2014/Statisticki%20preg2013_ko_nacni%20prom_WEB.pdf (08.01.2025.)

Ministarstvo unutarnjih poslova, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj. (2024): *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2023. godini*. (65-66) Dostupno na

https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/3/Statisticki_pregled_2023.pdf (08.01.2025.)

Nikić, M. (2004). *Psihologija obitelji*. Zagreb: Filozofsko teološki institut DI.

Odak, A. (2016). Nasilje u obitelji. *Policajska sigurnost*, 25(4), 468-474. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/258877> (25.09.2024.)

Rešetar Čulo, I. (2023). *Pravna zaštita djece od nasilja*. TIM press.

Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Radna skupina za izradu analize i plana djelovanja za suzbijanje svih oblika nasilja nad ženama Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH (2014). *Publikacija Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja*, Zagreb: Biblioteka ONA, 7. Dostupno na <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Publikacija%20Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20seksualnog%20nasilja.pdf> (29.12.2024.)

Vuković, S. (2019). O NASILJU I HRABROSTI: *Psihološka podrška u sigurnoj kući*. 10-11, 22,33. Dostupno na https://www.duga-zagreb.hr/wp/wp-content/uploads/2017/01/Prirucnik_O_nasilju_i_hrabrosti-web.pdf (29.12.2024.)

Žilić, M., Janković, J. (2016). Nasilje. *Socijalne teme*, 1(3), 67-87.